

Seria C

*
3023

57
Alex.

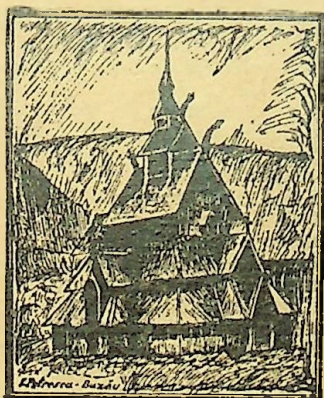
No. 42

CUNOȘTINȚA FOLOSITOARE

Seria C.

„DIN LUMEA LARGĂ”

SUB DIRECTIONA REDACȚIONALĂ A D-LUI PROF. UNIVERSITAR
I. SIMIONESCU

DIN NORVEGIA

DE

I. CONEA

Asistent Inst. geogr. univ. București.

INVEN
20

Seria C

CARTEA ROMÂNESCĂ No. 42

„CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE “

Seria A. „Știință pentru toți“.

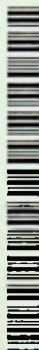
- No. 1. Cum era omul primitiv de *I. Simionescu*.
2. Viața omului primitiv de *I. Simionescu*.
3. Gazurile naturale de *I. Simionescu*.
4. Albinele de *T. A. Bădărau*.
5. Diabetul, îngrășarea, gălbănirea de *Dr. Căhănescu*.
6. Raze vizibile și invizibile de *C. V. Gheorghiu*.
7. Viața microbilor de *Dr. I. Gheorghiu*.
8. Furnicile de *T. A. Bădărau*.
9. Viața plantelor de *I. Simionescu*.
10—11. Pasteur de *C. Motaș*.
12. Soarele și luna de *I. Simionescu*.
13. Telefonie fără fir de *Tr. Lalescu*.
14. Porumbeii mesageri de *V. Sadoveanu*.
15. Planeta Marte de *Ion Pașa*.
16. Dela Omer la Einstein de *General Sc. Panaitescu*.
17. Cum vedem de *Dr. I. Glăvan*.
18. Razele X. de *Al. Cișman*.
19. Omul dela Cucuteni de *I. Simionescu*.
20. Protozoarele de *I. Lepși*.
21. Fulgerul și trăsnetul de *C. G. Brădeșanu*.
22. Nebuloasele gazoase de *M. E. Herovanu*.
23. Bacteriile folositoare de *I. Popu-Câmpeanu*.
24. Scrisori cerești (Meteorite) de *I. Simionescu*.
25. Din istoricul electricității de *Stel. C. Ionescu*.
26. Mercur și Venus de *C. Negoită*.
27. Reumatism și arteroscleroza de *Dr. M. Căhănescu*.
28. Oameni de inițiativă de *Apostol D. Culea*.
29. Henri Ford de *Ing. N. Ganca*.
30. Musca de *I. Alureșanu*.
31. Ciupercile de *I. Popu-Câmpeanu*.
32. Cifrele de *G. M. Lăzărescu*.
33. Animale de demult de *I. Simionescu*.
34. Lămurirea potopului de *I. Simionescu*.
35. Din viața oamenilor întreprinzători
36. Societatea națiunilor de *Artur Gorov*
37. Ficatul și boalele lor de *Dr. M. Căhănescu*
38. Electrochimia și electroliza de *N. N. Gheorghiu*
39. Noțiuni de electricitate de *Ing. Case*
40. M. Berthelot de *Căpt. M. Zapan*.
41. Izvoare actuale de energie de *E. Șerban*
42. Goethe ca naturalist de *Prof. I. Simionescu*

Seria B. „Sfaturi pentru G”

- No. 1. Ingrijirea păsărilor de *Prof. C. Motaș*.
2. Despre tovărășii de *Preot C. Dron*.
3. Despre scarlatină de *Dr. I. Gheorghiu*.
4. Livada din sămburi de *G. Gheorghiu*.
5. In jurul casei de *M. Lupescu*.
6. Casa de *I. Simionescu*.
7. Morcovul și alte legume de *P. Rozdil*.
8. Sifilisul de *Dr. E. Gheorghiu*.
9. Temeiul îmbunătățirii vitelor de *D. G. Chițoiu*
10. Votul obștesc de *A. Gorovei*

Biblioteca Centrala

L164461160

Biblioteca Centrala Universitara - Sibiu

SERIA C.

No. 42.

G. Dimitrie
Oce. 73i - -
Focșani

CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE DIN LUMEA LARGĂ

DIN NORVEGIA

D

I. CONEA

Asistent Inst. geogr. univ. București.

ȚARA

Privind harta, vedem că Norvegia se află de parte de noi, la capătul de miazănoapte al Europei. Trei țări o mărginesc la răsărit și trei mări¹⁾ în părțile celelalte. Iar cel mai însemnat dintre hotarele Norvegiei este cel de apus, adică țărmul ei dinspre Atlantic. Nu se află pe tot pământul un țărm mai frumos și mai măreț decât acesta. De altfel Norvegia e dintre țările cele mai frumoase. Poporul Norvegian, de altă parte, poate oricând

¹⁾ Adică: Oceanul Atlantic, Oc. Inghețat de Nord și Marea Nordului. Deaceia, în cursul descrierii vom spune după cum ni-se va părea mai potrivit, când oceane — când mări, pentru toate trei la un loc.

Fundația Universitară
"ALMA MATER" Sibiu
Nr. Inv. 523/2001

concură pentru locul întâiu de înțelepciune și vrednicie între toate națiile luminate ale lumii.

Așa stând lucrurile, nu știi cu ce să începi mai întâi și nu știi ce să lauzi mai mult, când e vorba

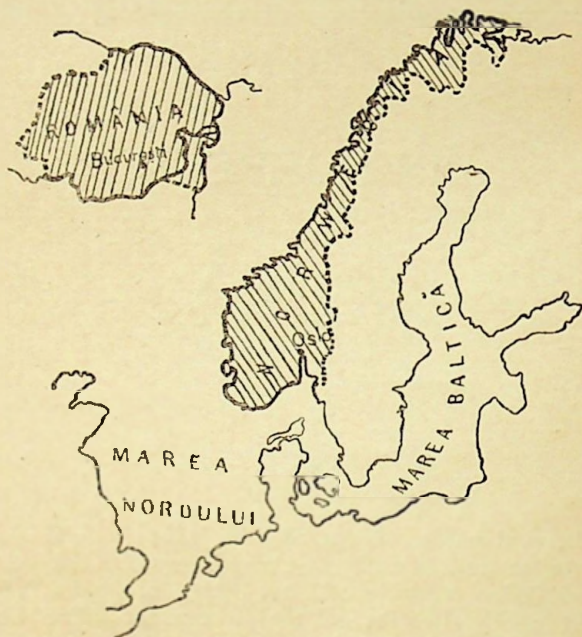

Fig. 1. Intinderea Norvegiei în comparație cu a României.

de Norvegia: pământul sau omul?; prea frumos e pământul și prea destoinic și vrednic e omul.

Pământul.—Să trecem deacurmezișul peste Norvegia, — ca să vedem înfățișarea pământului ei, mai întâi. Și, pentru aceasta, să ne închipuim că venim cu vaporul din largul Oceanului Atlantic, de undevă dinspre Anglia sau Islanda,

Iată, în zare ni-se arată țărmul Norvegiei, înalt și întunecat : înalt, pentrucă Norvegia este formată, în partea dinspre ocean, numai din munți ; întunecat, pentrucă prin partea locului ceața se ridică mereu în sus, învăluind țărmul în pânza ei subțire.

Insulele. — Dar vaporul înaintea de a ajunge la vreunul din porturile de pe țărm e silit să treacă în curmeziș un șir lung de insule. Privind o hartă mai amănunțită, am vedeà că dealungul întregului țărm, cât e el de lung, merge paralel dela nord spre sud, un șir continuu de insule. Par'c'ar fi niște vase de răsboiu în linie de luptă ; Se spune că ar fi nu mai puține de 150.000 ! Ce deosebire de țărmul românesc al M. Negre, de pildă care are numai o singură insulă : Insula Șerpilor. Unele din ele sunt netede și scunde, deabeà răsărind din mare. Altele, însă, mai ales în partea dinspre nord, unde șirul se îngroașe de parc'ar fi un adevărat *roi* de insule, — sunt înnalte, stâncoase, ca niște munți desfăcuți din rândul celor de pe țărm și porniți în călătorie pe mare. Intre insule și țărmul cel adevărat stă prinsă o fășie de ocean — un fel de canal cu ape mai liniștite și pe care vasele de pescuit aleargă mereu, în sus și în jos.

Țărmul. Înalt, ca un zid de cetate, așa se înfățișază mai peste tot. Zi și noapte, neîntrerupt, să-l bată oceanul cu toate furtunile lui și n'ar fi primejdie să-l dărâme. Acî omul nu mai trăește, ca'n Olanda, cu gândul și teama că apele înfuriate ar puteà să treacă peste țărm și să-i acopere țara. Dimpotrivă : acî *uscatul* e cel care își râde de marea neputincioasă dela picioarele lui.

Țărmul — Norvegiei nu numai că e înalt și prăpăstios, dar e și foarte crestă. E cel mai crestă țărm de pe pământ. O corabie care ar merge mereu în zarea țărmului — cum se spune — dela nord la sud, ar face, dela un capăt al lui și până la celălalt, vreo 2806 de km. Cam atât ar fi cu

alte cuvinte, lungimea lui în linie dreaptă. Dar dacă ai merge cu piciorul tot pe țarm — urmând adică, toate șerpuirile acesteia — ai face un drum de 20.000 de km. dela un capăt la celălalt, cât jumătate din ocolul pământului. Șerpuirea aceasta a țarmului Norvegian dă naștere la niște golfuri așa de frumoase, că nicăeri pe pământ nu mai găsim altele la fel.

Fiordurile. — Așa se numesc aceste golfuri: fiorduri. Sunt, întâi de toate, foarte lungi. Sunt, apoi, așa de înguste, încât ai crede că sunt, mai degrabă, niște ape curgătoare — dacă n'ai ști că sunt brațe ale oceanului de alătura și sunt, iarăși, adânci cât o mare. Este unul din ele — Sognefiord — care are într'un loc o adâncime de 1940 de metri, — aproape cât cea mai mare adâncime a M. Negre. Și mai au, înșfârșit, niște maluri prăpăstioase și înalte până aproape de 2000 de m, pe alocuri. Faceți socoteala cât e de sus, din muchea superioară a malului, și până jos, în fundul apei care umple ulucul fiordului. Cam așa se înfățișează pomenitul Sognefiord, care mai are, pe deasupra, și o lungime de 180 de km. Fiordurile, apoi, se ramifică asemeni unui trunchiu de arbore la capătul lor dinspre uscat. Malurile, când sunt drepte ca un perete, n'au vegetație pe ele: sunt piatră goală. Când, însă, sunt mai piezișe, atunci poartă pe ele păduri de brazi, fagi sau mesteceni.

○ **excursie pe un fiord.** — Să ne inchipuim că am coborât din vaporul de adineaori și ne-am suit într'unul din cele mici, al căror rost e tocmai acesta: să poarte pe excursioniști în lungul fiordurilor. Apa e limpede, liniștită, ca un luciu ca de oglindă — și bărcile de pescari roesc în toate părțile. Pe alocuri malurile se depărtează; în alte părți, însă, se apropie așa de mult unul de altul, încât ți-se pare că n'are să aibă loc vaporul să treacă printre ele. Dar cum ai trecut de stâmtoare, fi ordu

se lărgește din nou. Și din nou apare câte o grupă de colibe pescărești, pe dreapta sau pe stânga —

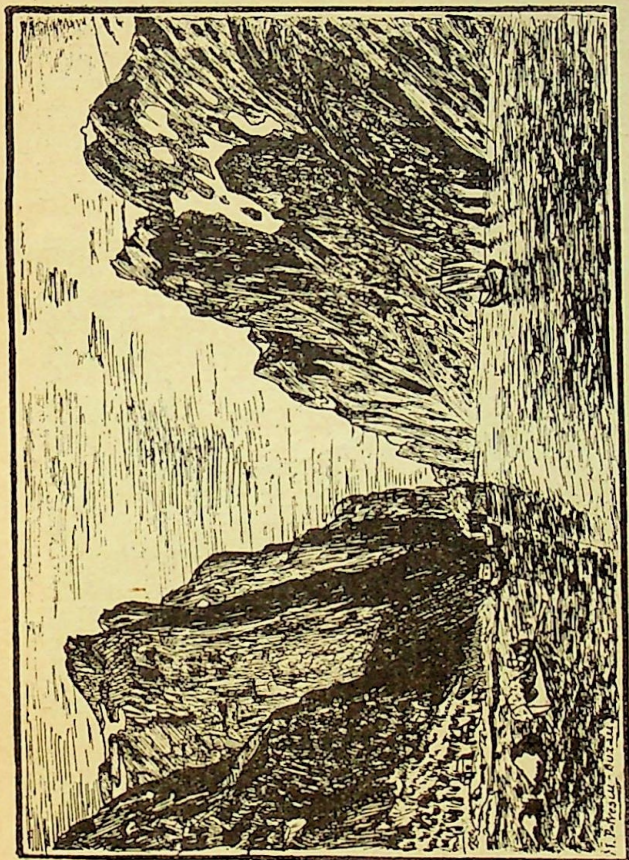

Fig. 2. Fiordul Fjörriug.

acolo, adică, unde între apă și malul prăpăstios se găsește puțin loc neted, pe care s'a putut așeza

omul. În părțile acestea e sgomot, cântec și veselie — mai ales duminica și sărbătoarea, când bărcile pescarilor localnici pleacă pline, în mici excursii de plăcere, — sau duc ori aduc dela biserică pe oamenii locului. Pe la strâmtori, însă, e o liniște ca de moarte. Uneori, însă, se întâmplă că tocmai la aceste strâmtori malurile apropiate prind și reprodus, în repetate ecouri, sgomotul vâslelor ori cântecul oamenilor de pe vas. E un loc vestit, pe unul din fiorduri, unde ecoul se repetă de zeci de

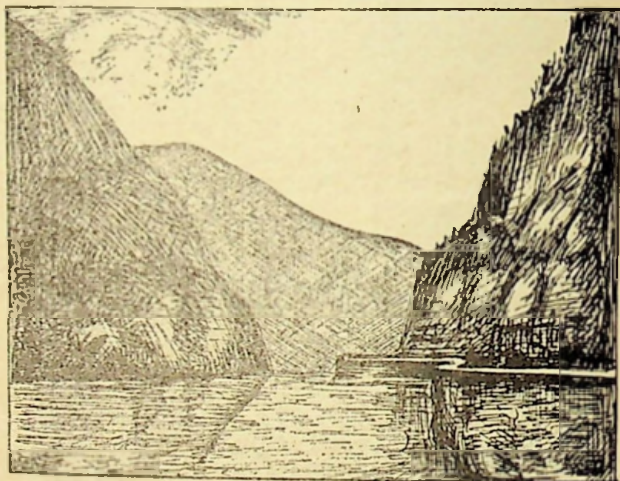

Fig. 3. Dunărea în Cazano.

ori și unde marinarii sau vâslașii, când ajung, trag *anume* cu pușca, pentru a se produce ecoul și a-l ascultă excursioniștii. Alteori vântul șueră și el pe maluri și trezește foșnetul pădurii. Și mai e un lucru vrednic și pomenit și pe care un mare geograf îl înseamnă așa: în unele locuri se întâmplă că unele pâraiașe, umflate de apa zăpezii care se

topește, se aruncă de pe mal, dela mari înălțimi, și cad în apa fiordului sub forma unor gigantice cascade suspendate în aer — adică nelipite de mal. Și se întâmplă astfel, de multe ori, că vapo-rașul cu excursioniști se pomenește trecând pe sub malul stâncos, între acesta și apa cascadei ce se aruncă în fiord pe deasupra lui (E. Reclus). O mulțime de păsări zboară pe deasupra fiordului; cele mai cunoscute și frumoase sunt pescărușii, cari aci se ridică în sus, aci se coboară, în sbor de săgeată, până în fața apei. Ei escortează toate vapo-rașele și țipă mereu: A-o, a-o, a-o....

Am spus că fala Norvegiei sunt fiordurile, văile ace-stea — pe cât de frumoase, pe atâta de ciudate. E bine să se știe, totuș, că și țara noastră are o vale pe care am putea-o pune cu cinste alături de oricare din fiordurile Norvegiei. Valea aceasta este valea Dunării dintre Baziaș și Vârciorova, cu *Cazanele și Porțile de fier*. În adevăr; atâta timp cât Dunărea trece deacurmeziș munților Banatului — distanță de 120 kilometri — ea face o vale adâncă și îngustă, aproape la fel cu fiordurile norvegiene. Și unde mai pui că apa fiordurilor este stătătoare, pe câtă vreme valea Dunării noastre la Cazane și Porțile de fier — e ca un fiord cu apă mereu călătoare. Malurile, însă, le sunt la fel: înalte, formate din munți.....

Iată ce se poate citi în cartea „România” a Prof. S. Mehedinți despre valea Dunării între Baziaș și Vârciorova: Din câte tăeturi face Dunărea prin munți (mai face și altele), cea mai minunată e cea din Carpații Bănățeni. Nicăeri pe fața pământului nu mai întâlnim o vale așa de neașteptată. — Indus, Brahmaputra, fluviul Amazoanelor, și alte râuri mari, trec și ele munții în curmeziș — dar coboară dela înălțime. Să treacă însă un fluviu *dintr'un șes în alt șes* peste un munte *fierăstruindu-l până în temelie* pe o întindere de 126 km., asta nu se mai vede decât foarte rar pe fața întregii planete. Și mai departe: între munții Banatului valea Dunării are o înfățișare nu se poate mai neașteptată: pânza apei aci se lărgește în chip de lac aci se îngustează, trecând prin sârâmători în chip de porți (clissuri.) Munții se țin, însă, peste tot aproape de apă, așa ca așezările omenești sunt foarte rare. — Doar la gura văilor lăaturalnice dacă mai e puțin loc pentru locuințele omenești. Unde malul se ridică drept

ca zidul, valea e cu totul pustie. Deobicei, însă munții sunt acoperiți cu păduri, iar păstorii getodaci . . . etc.

Se vede, din această descriere, ce mult seamănă valea din această parte a Dunării noastre cu fiordurile.

Acest lucru se vede și din cele două desene (pe care le-am pus alătura în această carte) dintre care unul înfățișază o vedere a fiordului *Sognefjord*, iar celălalt — Dunărea la Cazane. — Și am spus lucrurile astea — anume a se vedea că în România cea atât de frumoasă și bogată (și atât de necunoscută, totuși, de noi înșine precum de alții) nu lipsește nici chiar acea înmăreață și impunătoare priveliște a unui fiord norvegian. Și le-am mai spus din convingerea că e bine ca, ori de câte ori vorbim de o altă țară — să ne purtăm mereu cu gândul și la România, spre a vedea ce are ea mai bun, mai rău, sau deopotrivă cu țara aceea)..

Cum e pământul din lăuntru țării. — Am ajuns, să zicem, la capătul fiordului. Nu ne putem oprî aci, ca unii cari vrem să știm cum să înfățișează *întreg* pământul Norvegiei. Și iată-ne, atunci, suind coasta priporoasă a muntelui, dealungul uneia din apele care vin din lăuntru țării spre a se vărsa în fiord. La capătul fiecărui fiord e câte un drum mai bun, făcut anume pentru a sui pe el excursioniștii cari vin din toate țările lumii spre a vedea frumusețile neîntrecute ale Norvegiei. Drumul e greu, dar după o zi sau două de urcuș, iată-ne sus.

Ajungând aci, vom vedea că munții Norvegiei sunt munți doar atât cât îi privești de jos, dela poalele lor. De sus, însă mai nimic nu te face să crezi că ești într'o regiune muntoasă. În adevăr. munții acestei țări nu sunt în felul Alpilor formați dintr'o sumedenie de vârfuri înalte și ascuțite, și nu-ți fac nicăeri impresia unei aglomerări de vase marine, cu coșuri și catarge multe — sau a unei aglomerări de clădiri, care mai de care mai svelte, mai înalte și cu mai multe acoperișuri ascuțite.

Par mai degrabă când îi privești de sus, un platou puțin vălurit și semănat din loc în loc cu niște vârfuri scunde și domoale, în forma unor spinări largi. În podiș cu bălți sau cu mușuroaie de pământ uriașe — așa par, de sus, munții Norvegiei.

Infățișarea aceasta se datorește faptului că munții norvegieni sunt unii din cei mai vechi de pe pământ. Și fiind vechi de sute de milioane de ani, — apele, ploaia și vântul au avut tot timpul să-i macine și să-i roadă, nelăsând din ei decât temelia masivă. Vârfurile adevărate au fost ca și retezate, nerămânând decât rădăcina muntelui. Cel mai înalt vârf din Norvegia deabea dacă întrece cu 20 de m. Negoiul nostru (2560) m. O poveste și o viață, deci, la fel cu povestea și cu viața munților din nordul Dobrogei noastre, care și ei sunt așa de bătrâni și de tociți încât, de unde odinioară aveau și vârfuri de câteva mii de m. înălțime, azi deabea dacă trec cu puțin de 400 de m.

Dar pământul Norvegiei a mai pățit ceva: timp de un milion și jumătate de ani după socotelile unora, el a fost acoperit de o pătură de gheață, groasă de câteva mii de metri, și ea. După ce clima s'a îndulcit, gheața a început să se topească. N'au mai rămas din ea decât petece, semănate pe locurile cele mai înalte, și o sumedenie de lacuri, risipite sus — pe munte — ca niște uriașe cioburi de oglindă. Avem așa dar, și azi, gheață veșnică — în Norvegia — în locurile cele mai înalte. După gheață, mai jos, urmează zăpada veșnică, ce acoperă o bună parte din spatele muntos al Norvegiei —. Mai jos, e regiunea acoperită cu păduri pășuni și fânețe și în care strălucesc la soare lacurile numeroase și mai jos în sfârșit, pe coastele bătute mai puternic de soare, se află puținul pământ bun de agricultură, cu casele oamenilor risipite ici-colo câte una. Și mai trebuiesc pomenite — spre a întregi

tabloul — multele, dar micile râuri care curg peste tot, sărind din treaptă în treaptă și vârsându-se, deobicei, în câte un fiord. Tristețe și liniște — iarna — și viață și veselie multă — vara —, iată ce se întâlnește sus, în interiorul Norvegiei, pe pământul ei posomorât și sărac. Dar închipuiți-vă ce frumoasă trebuie să fie o excursie făcută vara prin locurile acestea : să vezi câmpiile de gheață și cele de zăpadă veșnică scânteind în soare, să vezi pârâiașele numeroase, cu malurile pline de ferigi, de mazărice albastră, vulturică — și de o mulțime de alte flori în toate culorile : să vezi, apoi, locurile acoperite de frumoasa plantă *mullebaer*, cea cu fructele galbene și cu frunzele roșii — aurii ; să sui mai sus, la poalele gheții și zăpezii veșnice — unde numai *colibele* de adăpost ale societăților de turism norvegiene mai turbură monotonia tabloului — și să dai, în sfârșit, în părțile de nord ale Norvegiei, de cârdurile de reni, pe care-i păzesc Laponii cei îmbrăcați în șapte piei și cojoace. — Și pentrucă în fiecă vară vin o mulțime de străini să le viziteze țara, Norvegienii au făcut peste tot niște drumuri așa de bune, cum numai în Elveția se mai află. Cu trăsura, cu piciorul, cu trenul și cu vaporul — în toate aceste feluri trebuie să umbli ca să cunoști Norvegia. Dar ceea ce cheamă pe excursioniști cel mai mult spre Norvegia sunt vestitele *nopti cu soare*, ca și *zilele fără soare* — din părțile de miazănoapte ale ei. Ascultați, în adevăr : sunt locuri în Norvegia (și anume în dreptul *Cercului polar*), unde o singură dată pe an, *vara*, soarele nu apune de loc, timp de 24 de ore. Ca un glob roșu, înfășurat într'un vâl subțire de aburi, plutește — în timpul când ar trebui să fie noapte — la orizont, deabea ridicat deasupra pământului.

Asta se întâmplă la solstițiul de vară. A doua zi, însă, soarele apune — dar noaptea ține foarte

puțin: niciun ceas. De aci înnainte ziua scade mereu, dar pe nesimțite — ca și la noi —; noaptea, în schimb, crește într'una până ce ajungem la solstițiul de iarnă. Atunci se întâmplă un fapt contrariu celui din vremea solstițiului de vară:

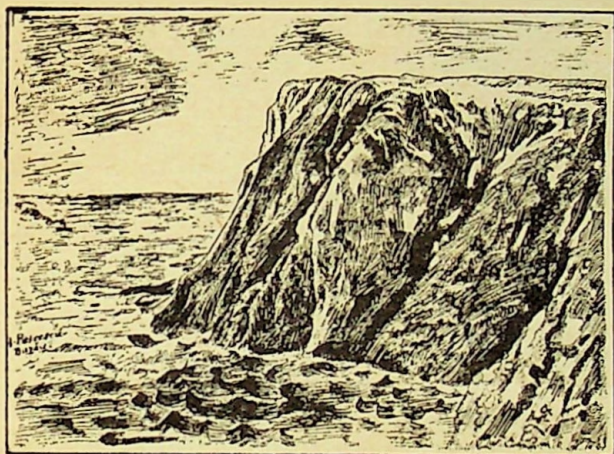

Fig. 4. Capul nord

timp de 24 de ore soarele nu se ridică de loc deasupra orizontului — și de abea se vede spre m. zi, la orizont, o geană roșie de cer, care trădează soarele ce nu isbutește să iasă deasupra.

În dreptul *Cercului polar*, prin urmare, ziua cea mai lungă peste an, ca și noaptea cea mai lungă, țin câte 24 de ore. La miazănoapte de el, însă, nopțile și zilele încep să se lungească mereu, până ce ajungem ca la capătul de nord al pământului — la polul nord — să avem o singură noapte și o singură zi pe an — fiecare de câte 6 luni. (De aceea exploratorii regiunilor acestora pleacă *vara* spre polul nord — când e ziua cea de 6 luni aci — și

pleacă *iarna* spre polul sud, când, iarăș, avem acolo, ziua care ține o jumătate de an).

La capătul de miazănoapte al Norvegiei, la *Capul nord* ziua cea mai mare ține dela 13 Mai și până la 27 Iulie — în fiecă an, firește. În tot acest timp soarele nu apune de loc — ci numai coboară mai jos, aproape de linia orizontului, în timpul cât ar trebui să fie noapte... Dar avem, în schimb, tot în acest loc, și o noapte deopotrivă de lungă: dela 18 Noiembrie până la 23 Ianuarie. În tot acest timp soarele nu răsare de loc, ci numai se apropie de linia orizontului (atât cât ar trebui să țină ziua), înroșind cerul mai mult ca de obicei în partea aceea — așa cum înroșește dimineața la noi, înainte de a răsări.....

Să facem acum, cu gândul, o călătorie pe lângă țărmul norvegian, până acolo, unde ziua și noaptea țin aproape câte trei luni.

Pornești cu vaporul din portul Trondhjem.

După cinci zile de drum în lungul unei coaste care are să-ți arate la tot pasul frumuseți tot mai mari și mai neabătute — ajungi la Capul nord, punctul cel mai de miazănoapte al Norvegiei. Capul acesta e un colț stâncos al insulei *Magerö* și e înalt de vre-o 300 m. Se înalță drept ca un părete deasupra Mării. Incepi să te sui pe el, pe o cărare tăiată în stâncă. Și iată-te sus. Să zicem că e pela 20 ale lunii Mai. Poți să rămâi aci până la 27 Iulie și tot n'ai să vezi soarele apunând. Numai că, așa cum spuneam și mai sus, când ar trebui să fie noapte (un oarecare număr de ore din cele 24, cât durează o mișcare a pământului în jurul său) — vezi că soarele coboară mai jos, aproape de orizont — așa cum e coborât, la noi, iarna, mult mai jos de cum e vara pe cer. Strălucirea și culoarea soarelui variază mereu, după starea de umiditate a atmosferei: o noapte (adică, mai exact spus, timpul cât ar trebui să fie noapte) va fi de culoare roșie închisă, colorînd toate lucrurile în trandafiri; în

ziua sau noaptea următoare, apoi, va avea o culoare portocalie, ori una roșie aprinsă, ori una violetă. Uneori, în timp de 24 de ore, soarele își schimbă culoarea de parc'ar fi un foc de cărbuni, care aci arde cu o strălucire roșie aprinsă, aci se potolește, întunecându-și culoarea, .. e gata, apoi, să se stingă de totuși iarăș apare, deodată, ca un glob roșu aprins, ieșind din ceață...

Dar și mai frumoasă decât nopțile astea cu soare este *Aurora boreală*, care se poate vedea din părțile de miazănoapte ale Norvegiei, mai ales toamna și primăvara. Aurora boreală poate fi socotită drept una din minunile pământului nostru. Acest fenomen, neîntrecut în frumusețe și măreție, se poate observa din părțile nordice ale Norvegiei, în timpul nopților lungi de care am vorbit mai sus. Cea mai frumoasă și cea mai interesantă descriere din câte s'au făcut asupra *Aurorei boreale* este aceea a norvegianului *Sophus Tromholt*. S'a publicat cam pe vremea războiului nostru cu Turcii. Tromholt văzuse și admirase de mai multe ori fenomenul, cu proprii lui ochi -- și citise, după aceea, toate descrierile câte se făcuseră asupra *Aurorei boreale* până la 1878. Din acestea, ca și din ceacele însuș văzuse, a făcut Tromholt descrierea sa neîntrecută. Iată o parte din ea: „O seară frumoasă de toamnă sau de primăvară. Lumina zilei devine din ce în ce mai slabă la răsărit, iar stelele încep să se arate unele după altele. În acest timp apare la o înălțimea foarte mare către miazănoapte și răsărit o lumină caracteristică care pâlpâie mereu, când ușor colorată în trandafiriu, când străbătută de raze strălucitoare subțiri și foarte lungi, care ating sau chiar trec dincolo de steaua polară. Ea se leagănă ușor, cașicum ar fi mișcată de un zefir liniștit. Pe măsură ce noaptea întinde vălul său întunecos pe bolta cerească, lumina aceasta se vede tot mai bine și tot mai puternică. Și iată că deo-

dată, de sus în jos, o străbate un splendid mănunchiu de raze.

Razele acestea sunt roșii în partea lor de sus și ajung cu vârful până în părțile cele mai înalte ale cerului — și sunt verzi ca smaraldul în partea lor de jos, unde se reazămă pe orizont.

Fiecare rază începe să se legene într'o parte și într'alta, apărând astfel din ce în ce mai frumoasă. La un moment dat toată această lume de raze se întinde către miazăzi — și îndată cerul nu mai este, la nord, decât un strălucitor ocean de flăcări. Puzderia de raze stă atârnată în aer ca o perdeă fermecată, țesută din lumină și culori. Ici și colo perdeaua țace cute grațioase. Cu o frumusețe negrăită se leagănă când într'o parte când într'alta, ca și cum un vânt nesimțit ar sufla viață în această pânză de raze. Roșul și verdele se joacă pe partea de jos a ei. Timp de câteva minute durează jocul ciudat al acestor lumi de lumină, ale căror forme, culori și mișcări pun stăpânire pe gând și pe ochi. Apoi puterile descresc, frumosul tablou se șterge și *formele* se pierd în nori slabi de lumină, care acoperă aproape în întregime jumătatea nordică a cerului. Jos însă, aproape de orizont, domnește încă o vie activitate. Acolo se formează câteva arcuri, ale căror forme continuu schimbătoare captivează pe spectator în răstimpul care desparte priveliștea descrisă mai sus de următoarea mare scenă a spectacolului sublin pe care forțele Naturii îl prezintă pe firmament.

Aceste arcuri când slabe când puternice, ici cu forme regulate, colo răsucite în formă de spirală, sunt desfăcute — pentru câteva clipe — în trei sau patru arcuri, pentru a fi din nou contopite într'unul singur, trecând mereu prin toate culorile curcubeului.

Deodată se înalță spre răsărit o rază subțire aibă, în timp ce în partea dinspre miazănoapte

se înalță o alta la fel. Vârfurile lor se apropie unul de altul, se unesc și formează un arc uriaș, care îmbrățișează, pe deasupra capului celui ce privește, întreaga boltă cerească. La capetele de jos ale arcului apar deodată două mănunchiuri de lumină, lungi și întinse, în care se amestecă raze — unele trandafirii, altele albastre.

Luminile se aprind din nou pe partea nordică a cerului pentru a reînnoi viața — și îndată oceanul de flăcări se leagănă pe întreaga jumătate de miază-noapte a cerului, ca și mai înainte. Mișcările și culorile se frământă din ce în ce mai mult, razele ating înălțimi din ce în ce mai mari și formează, prin capetele lor întoarse în jos, un arc mare luminos care se mută încet spre miazăzi. La înălțimi mai mari, apar alte mănunchiuri de raze. Foarte sus, deasupra capului celui ce privește, se formează aproape dintr'odată alte fâșii de lumină albă, care se întind pe întreaga suprafață a cerului, mutându-se cu mare repreziciune spre miazăzi, unde dispar. În acest timp puzderia aceasta de lumină a trecut de *zenit*, iar capetele razelor se unesc într'un punct foarte înalt în partea de sud a cerului. La răsărit și apus lumea razelor se retrage din ce în ce spre miazăzi. Atunci apare un spectacol extraordinar. Cerul întreg, în toate părțile, este acoperit numai de mănunchiuri de raze. Toate se unesc sus, în *creștetul* (zenitul) cerului și prefac astfel tot cerul într'o uriașă boltă de flăcări de o frumusețe pe care nicio vorbă n'ar putea-o exprima și pe care niciun pictor din lume n'ar putea-o întruchipă. Toate nuanțele strălucitoare care compun fâșia curcubeului — sunt prezente. Verdele minunat al smaraldului, roșul rubiniu de toate nuanțele și albastrul cu fel de fel de tonuri și-au dat întâlnire ca să împodobească bolta cerească. Aci se, rostogolește cu mișcări nebunești o întreagă masă de flăcări galbene — verzi, colo se ridică coloane

puternice, ca și cum ar susține bolta mândrului edificiu; mai încolo cerul pare acoperit cu un văl transparent roșu-viu, iar înapoia vălului se ridică strălucind splendide raze albe.

Aceasta este *coroana aurorei boreale*. Nu se poate concepe un spectacol mai frumos pentru ochi decât aurora boreală, pe care nimeni și nimic nu o poate descrie sau înfățișa în toată frumusețea ei Dumnezeuască. Cei care n'au văzut-o și cari dispun totuș de sume nu prea mari, pot să facă acest sacrificiu în viață, aceasta fiind cea mai mare recompensă a unei munci oricât de grele: să poată *vedea măcar odată în viață, aurora boreală*.

Timp de un moment bolta cerească se menține în majestoasa ei frumusețe, apoi arcurile care au susținut-o se sfărâmă, norii slabi de lumină, care mai rămăseseră încă către miază-zi, dispar — iar aurora boreală se retrage din nou către jumătatea nordică a cerului. Strălucirea și jocul de culori continuă încă în multiple variațiuni. În luminile slabe care întârzie încă pe cer la nord, apar fenomene curioase care se propagă în sus cu iuțeala fulgerului, pentru ca apoi să se stingă. Ici și colo, se aprind slabe lumini, care se succed, unele după altele, așa de repede, închât ochiul abea poate să urmărea că aceste stranii masse luminoase, în succesiunea lor. Din nou razele se lungesc, valurile de lumină își opresc cursul și din nou se apropie de punctul cel mai înalt al cerului: rămân câteva momente într'o imobilitate majestoasă și apoi se sting încet. Încă puține ceasuri urmează pe bolta cerului boreal jocul admirabil, când mai slab, când mai intens, pentru a dispărea cu totul atunci când razele soarelui încep să străbată la răsăritul orizontului¹⁾.

¹⁾ După traducerea (puțin schimbată) publicată în foiletonul „Universului” din 15 Septembrie 1930, de profesor Chr. Musceleanu.

Multe ar mai fi de spus cu privire la frumusețile pământului norvegian. E vremea însă, să trecem la om.

II

POPORUL NORVEGIAN.

Dacă Dumnezeu ar fi hotărât ca în această țară să se așeze un alt popor decât cel norvegian, atunci ar fi greșit și El. Dar cum Dumnezeu nu greșește niciodată, Norvegia s'a dat cui trebuia și atât: Norvegienilor. Vrem să spunem că nu știm dacă, cercelând și cântărind vrednicia națiilor, am putea descoperi un alt popor mai vrednic să ocupe și să stea într'o țară atâta de frumoasă. Iți vine să zici: la așa țară, așa popor trebuia.

Strămoșii. — Știut fiind că după cum e fiul, cam așa trebuie să fi fost și tatăl, e de bănuț că strămoșii norvegienilor nu vor fi fost chiar oameni de rând — odată ce vedem că poporul acesta, astăzi, e vrednic — înțelept și destoinic ca puține altele. Și'n adevăr că strămoșii norvegienilor n'au fost oameni de rând. Cine n'a citit, de pildă, în cărțile de istorie, despre isprăvile acelor corăbieri vestiți, cunoscuți sub numele de Vikingi sau Normani și cari, între secolele VIII și XII au ținut în neconținută fierbere toată Europa, cu expedițiile lor pe mare și cu isprăvile lor vitejești?

Pe vremea aceea, ca și azi, Norvegia era o țară săracă — iar Vikingii un popor cu sângele fierbând în ei și cu dor mare de ducă, peste țări și mări. Umblau mai ales pe mări — în niște bărci purtând la capete chipuri de animale fantastice și mânate cu ze e rânduri de lopeti, adică de zece voinici. Afară de aceștia se mai suiau în fiecare barcă câte 50—60 de oameni — și astfel porneau bărcile stoluri-stoluri, pe mările bătute de furtuni ale nor-

dului. Vai de Engleji, de Franțuji, de Italiani și de alte popoare, — ce au pățit dela Vikingi! Popor de neastâmpărași și de viteji, oameni care nu se simteau bine decât în pericol și în luptă — fie cu oamenii, fie cu natura. Așa au ajuns ei de au dat ocol la toate insulele din nordul Angliei, și așa au ajuns ei să descopere Islanda, Groenlanda și chiar America — cu cinci sute de ani înainte de Columb. În adevăr: Europeanul, care a pus cel dintâi piciorul pe pământul Americii n'a fost Columb — ci a fost vikingul Leif Erikson; — și nu la 1492, ci încă la 982. Și aveau, apoi, acești Vikingi, o religie minunată — cam în felul religiei strămoșilor noștri Geți. Ea le spunea că omul, în viață, trebuie să lupte — și mereu să lupte. Iar cine eră viteaz pe lumea aceasta și murea de moarte vitejească, — de acela eră fericit de el și pe lumea cealaltă. Numai cântece și desfătări îl așteptau dincolo. Pentru religia lor și pentru zeul lor cel mare, pe nume Odin, ar fi murit toți Vikingii, până la unul, dac'ar fi fost nevoie. Și nu se temeau de moarte, ci, dimpotrivă, o doreau și o căutau. Rar viking să fi murit de moarte bună! Iar cine se îmbolnăvea și zăcea în casă, pe acela îl așteptă o moarte pe cât de ciudată, pe atâta de strașnică: Părinții sau frații lui așteptau să vadă marea involburându-se și deslănțuindu-se furtuna; și atunci, mai ales dac'ă bolnavul eră pe moarte, îl luau și-l puneau într'o luntre mică — deabea cât trupul omului și scobită într'un butuc de lemn — și făceau vânt luntrei pe marea înfuriată: să te duci pe mare, ziceau dânșii, până acolo unde apele ei, bătute și răscolite de vânturi, se împreună cu cerul — și așteptă că acolo furtuna și vântul te vor ridica în sus, în brațele lui Odin.

Urmașii. Din așa strămoși oțeliți în luptă cu natura, nu se puteau naște decât Norvegienii de astăzi, așa cum o să-i vedem că sunt. Mai

întâl, nu sunt mulți. Nici două milioane și jumătate. Țara, însă, e mai mare, deși cu puțin chiar decât România cea cu optsprezece milioane de locuitori. Și dacă noi, și tot ne plângem că suntem puțini pentru o țară așa de mare, ce să mai spună Norvegienii! Nu-i vorbă, însă, că pe cât de bogată e România, pe atât de săracă e Norvegia. Și, apoi, chiar dacă se spune că un popor e cu atât mai de temut și mai de valoare cu cât e mai numeros, nu e mai puțin adevărat că și dacă e numeros, dar înapoiat și prost, mare lucru nu înseamnă. Sunt ei, norvegienii, numai două milioane și jumătate, dar înseamnă două milioane și jumătate de conștiințe umane și naționale, ceea ce — pe de altă parte — vrea să însemne că poporul norvegian a ajuns cu adevărat la treapta de Națiune ceea ce e lucru rar între toate popoarele lumii.

Foarte înalți (cea mai mare înălțime la noi: 1.70—1.75m, înseamnă mijlocia la ei), bine zidiți, foarte albi la față, foarte blonzi la păr, cu ochii albaștri, serioși, măsurăți, mereu munciți de câte un gând, muncitori cum rar se găsește, iubind cu pasiune igiena și prescripțiile ei, dușmani ai băuturilor alcoolice și știind cu toții să scrie și să citească — iată cum sunt Norvegienii.

Și — înainte de a trece la descrierea vieții și ocupației Norvegienilor — e bine să pomenim că, în afară de Norvegienii propriu ziși, mai trăesc în această țară încă două nații de oameni: și anume: Finezii și Laponii;¹⁾. Ar fi, aceștia, ceea ce sunt minoritățile la noi. Cu o mare deosebire, însă: în Norvegia, precum se vede, neamurile străine sunt numai două. După aceea. Finezii și Laponii sunt cei mai liniștiți și mai cumiți oameni de pe pământ: nici gând, la ei, de răsvrătire împotriva legilor

¹⁾ Neamuri fino-ugrice, rude bune cu Tătarii, Turcii și Ungurii.

statului norvegian, cum fac mulți din minoritarii noștri împotriva legilor statului românesc. Și, în stârșit, chiar dacă ar vrea să se răsvrătească, tot n'ar fi nici o primejdie pentru Norvegia, pentrucă sunt prea puțini: 19000 de Laponi și vreo 6000 de Finezi — adică 25000 cu toții, ceace face abea un străin (dacă străin poate fi socotit, în Norvegia, Laponul ori Finezul!) la o sută de Norvegieni.

Laponii trăesc în partea de niazănoapte a țării și se ocupă, cei mai mulți, cu păstoritul. Trăesc în corturi făcute din câteva lemne înfipte în pământ și acoperite cu piei de animale; se hrănesc cu carne, lapte de ren (ei sunt acei vestiți crescători și păstori de reni), apoi cu pește, și beau tare multă cafeă, (care s'a dovedit foarte bună pentru frigul și clima de acolo). Scunzi, dar robuști și rezistenți — știu și ei, mai toți, să scrie și să citească. Finezii — sunt și ei tot păstori și trăesc tot în nord, ca și Laponii. — și tot așa: știu și ei, cu toți, să scrie și să citească.

PLUGĂRIA LA NORVEGIENI.

Nici a zecea parte, măcar, din suprafața Norvegiei nu e bună de arat (exact: 08 la sută). Acesta se datorește faptului că Norvegia este, aproape numai munte și podișuri de piatră. Numai Elveția mai are atâția munti, în Europa, câți are Norvegia.

Și ce deosebire între Norvegia și România, de pildă, — unde pământul e mult, dar iscusința și cliibzuiala omului e puțină! Așa de mici sunt proprietățile arabile ale țaranului norvegian, încât un scriitor de seamă al acestui popor (Johan Bojer), vorbind de proprietățile norvegienilor emigrați în America, și comparându-le pe acestea cu proprietățile de acasă, din Norvegia, spune că

acestea din urmă, față de cele dintâi, sunt mari cât niște timbre sau cât niște mărci de scrisoare.

Fiind, totuș, norvegianul, un om care nu se dă bătut cu una cu două, el scoate pâine, când vrea și din piatră seacă.

În adevăr, pământ bun de arat în Norvegia atât cât e, se găsește numai în luncile râurilor, pe malul lacurilor, rar pe malul câte unui fiord și cel mai mult în câmpia pe care se află așezată capitala țării, Cristiania (Oslo). Norvegianul, pornește, atunci la despădurit coastele; face, cu alte cuvinte, ca și românii odinioară: *runcuri* sau *curături*. Și pe unde eră altădată pădure, el înfige plugul. Scurge, apoi, apele lacurilor în râurile din apropiere și din fundul lacului face țarină de arat. Abate râurile — și, pe albiile părăsite bagă plugul în brazdă. Și face, mai ales, un lucru și mai de seamă: cară pământ de jos, din luncile râurilor și de ori unde îl găsește, — îl cară în spate, cu sacul, și-l deșartă pe câte un loc mai puțin aplecat de pe coaste — și astfel își face el, acolo, singur, aproape din nimic, pământ de arătură. E impresionant lucru să auzi că țaranul din Norvegia își mărește, astfel, an de an, cărând cu spatele pământ, ogorul pe care i-l-au lăsat ai lui moștenire! Cum să nu fie, în cazul acesta, poporul norvegian, un popor de patrioți, când țaranul știe că fiecă ducată de pământ lucrat e îngrășată cu vлага și cu sudoarea lui și a străbunilor lui? E în firea omului, doar, să iubească și să pună preț mai cu seamă pe ceea ce a dobândit sau cucerit cu trudă și osteneala multă.

În Norvegia nu sunt sate — și limba norvegiană nici nu cunoaște vorba asta: sat. Sus, pe plaiu, în loc de sate, ca la noi, la mari distanțe unele de altele, vezi *fermele*, adică locuințele sau gospodăriile izolate. E și de înțeles: pământul bun de arat se găsește doar ici-colo, câte un peticel. Așa vor fi, atunci, și locuințele: risipite. Iar omul va

trăi mai singur și mai închis în el — de cum trăește la noi, de pildă. Stăpânii fermelor sunt, deobicei, oameni cu stare. Dar în Norvegia mai sunt, ca și oriunde aiurea, și țărani mai săraci, din cei cari lucrează cu plată, pe la fermieri, ca muncitori agricoli. Aceștia trăesc în aceeași casă cu fermierii, la o masă mănâncă și sub un acoperiș se culcă. Un fermier care ar mânca sau ar dormi deosebit de lucrătorii plătiți cu ziua, acela n'ar mai găsi muncitori pentru ogorul lui, pentru că toată lumea va fugi de el. Fiecare se respectă pe sine și fiecare respectă pe altul. Nu jighește, dar nici nu primește să fie jiguit. Mulți țărani norvegieni sunt urmași de nobili (boeri) și chiar de regi, ca și țăranii muntenegreni, din gura cărora se întâmplă să auzi, adesea, vorbe ca acestea: *vărul nostru, regele Alexandru*, — și la fel, deasemenea, cu țăranii români din Maramureș cari la adunări se îndreaptă astfel cu vorba către cei de față: *cinstiți boieri și domni de viață veche* și cari spun nevestelor lor: *boerse* (adică boerese)....

Și adevărat că e boier, țăranul norvegian! Boer în vorbă și boer în faptă.

În Norvegia, Constituția a desființat orice titlu de noblețe încă de acum 120 de ani. Nimeni n'are drept să ceară să i-se spună *principe*, de pildă, și nici măcar nu vrea să-i spună el singur așa — deși mulți țărani pot dovedi, cu acte bătrânești, că neamul lor e neam de nobil. Noblețea din Norvegia e o noblețe de suflet, nu una de îmbrăcăminte și de hârtie. — (Se știe că și la noi, în România, legea nu îngăduie nimănui să-i spună el singur *principe* sau să ceară să-i spună alții așa — totuș, sunt destui aceia care cer să li-i spună și cărora chiar li-se spune, de multă lume' așa: *prințule*. Vai de prinții aceștia, însă — de cei mai mulți dintre ei! Ar fi mult mai bine să lase la o parte pretenția, dar să fie *prinți* cu adevărat — prin munca prin

sufletul și prin faptele lor de orice fel, ca în Norvegia cu alte cuvinte. Dar, vorba ceea: fiecare țară cu ale ei, deci și cu *prinții* ei).—Am spus așa dar, că țăranul se ocupă cu plugăritul.

Dar nu numai din plugărit sau din cultura pământului trăiește el, ci trăiește și din cultura fânului—din creșterea vitelor. Dar ce vite, și ce grajduri și ce staule! Nu poți spune unde ține mai curat țăranul norvegian: în casă la el sau în grajd, la vite? Suntem, iarăș, așa de departe de ceea ce se petrece la noi! Și câtă grijă pe țăranul din Norvegia la cositul fânului, la strânsul și uscatul lui (când, din cauza umezelii care-i mare chiar în timpul verii, trebuie să-l întindă și să-l așeze pe un fel de suporturi și garduri *anume*, de lemn), și ce de grije la facerea lui în clăi, ca și la păstrarea lui! În adevăr, că ce face norvegianul e bun făcut și unde pune el mâna pune și Dumnezeu mila — după cum iarăș, vorba noastră că *omul sfințește locul* ar fi foarte potrivită pentru Norvegia. Dar și lapte, unt și brânzeturi ce scoate țăranul norvegian dela vitele lui! Ca și lâna minunată a oilor sale! Ce de bani câștigă Norvegia de pe urma tuturor acestora!— Cât despre izlaz, fiecare fermă și-l are pe al său propriu.

Dar izlazarile sunt departe, în munți, pe malurile lacurilor și ale râurilor. Acolo se duc vitele la iarbă, de cum dă primăvara. Le păzesc băeții și fetele — și mai ales fetele, care stau toată vara acolo, îngrijind de vite și făcând untul și brânzeturile norvegiene renumite. Locuiesc în așa numitele *căsuțe de munte* — care sunt cam la fel cu *sălaşurile sau conacele* pe care le au țăranii români dela munte, făcute tot pentru vite. Viața crescătorilor de vite în Norvegia este la fel cu a unora din muntenii noștri, aproape în toate privințele. În ceea ce ne privește, de pildă, putem spune că atunci când am citit pentru întâia oară felul de

traiu al crescătorilor de vite din Norvegia, ni-s'a părut că cele ce citeam erau privitoare la locuitorii marelui și frumosului sat *Vaideenii*, din Valcea.

Și este un obiceiu tare frumos, la micile norvegiene păzitoare de vite. Iată-l: Sâmbăta, după ce scutură prin casă și așează toate lucrurile la locul lor ca de sărbătoare, se pregătesc pentru șezătorile care se țin în fiecare Sâmbătă seară și la care vin toți băieții din fermele apropiate. Se țin și în casă, aceste șezători, dar se țin mai ales afară, în jurul unui foc. Focurile acestea se fac totdeauna pe malul lacului din apropiere — pentru că așa cum am spus, lacuri sunt acolo peste tot. Și un băiat cântă din vioară, un altul dintr'un fel de fluer, — fetele, apoi, cântă și ele și la urmă, băieți și fete laolaltă, cântă cu toții cântece bătrânești sau, ceceace e deopotrivă de frumos și de mișcător, cântă *psalmi* și coruri bisericesti — acolo în munte, departe de bisericuța dela care nimeni nu lipsește Duminica și sărbătoarea și unde toată lumea — băieți, fete, bărbați și femei — cântă la cor oridecâteori e nevoie. — Dar alături de cântece, trebuiesc pomenite și jocurile. În adevăr, pe cât de mult se cântă, pe alâta se și joacă — la aceste șezători. Iar jocurile sunt, unele, foarte repezi după cum altele sunt domoale de tot. Unul din ele e aproape la fel cu hora noastră românească. Sunt și unele, care se și cântă în timp ce se joacă, cu opriri în loc, batere din palme. La șezători, apoi, fiecare spune câte o ghicitoare, câte o vorbă de duh, o mică poveste. Niciodată, însă, n'ai să auzi vorbă urâtă din gura cuivă.

O altă îndeletnicire vestită și bănoasă a norvegienilor este tăierea și lucratul lemnului. Eră și de așteptat într'o țară ca Norvegia, cu două prezece milioane de pogoane acoperite cu păduri! Iarna răsună munții de chiotele tăcătorilor de lemne. Butucii sunt târați pe zăpadă până în fundul văilor și așteaptă

acolo până'n primăvară, când se topește zăpada; atunci apele repezi le duc de vale. Meșteșugul lemnului e cu deosebire dezvoltat în Norvegia și aduce mulți bani Statului, lemnul ca și obiectele fabricate din ele vânzându-se în mari cantități la străini. Mult lemn, însă, e folosit chiar în Norvegia, la construcția și reparațiile pe care le cere flota comercială a țării, (una din cele mai numeroase și mai importante din toată lumea), ca și la construcția caselor și a podurilor numeroase. — Cine știe cum se exploatează lemnul pe Valea Lotrului, de pildă, acela va avea în minte o imagine apropiată de accia a exploatării lemnului norvegian. Numai că acolo pădurile nu le taie străinii, ca la noi — și Norvegienii nu vând străinilor lemnul brut, nelucrat, cum se face de obicei, în România, ci-l vând prelucrat, transformat în pastă, în celuloză ori hârtie — ceea ce face ca venitul pe lemn să fie, acolo, neasemuit mai mare de cum este la noi.

Alte ocupații. — Agricultura, creșterea vitelor, tăiatul și lucratul lemnului, cositul fânului — cu toate în-deletnicirile astea am văzut că se ocupă Norvegienii. Dar nu numai cu atât. Ei se mai ocupă, și încă foarte mult, cu pescuitul și cu vânatul. Iarna la ei e lungă și atunci Norvegianul pleacă la pădure după vânat. Animalele care se vânează în Norvegia sunt: Lupii — stârpiți aproape cu desăvârșire —, urșii, râșii, gluttonii, (animale foarte lacome), iepurii, vulpile etc. Unele din animalele acestea dau niște blănuri foarte căutate și foarte scumpe. E, apoi, un animal ciuțat, numit *Cehming*. Acesta pleacă uneori, în cârduri de zeci de mii de capete, în adevărate expediții de distrugere a culturilor de cereale și de orice fel. Cum nu rămân nimic pe urma lăcustelor așa și în urma lor. Și nu le poate face nimeni nici, pentru că prea vin în număr mare. Se aseamănă, la fapte și în fățișare, cu șoaricii noștri de la munte *șocâți* (prin Gorj) și cari, tot așa distrug în unele

veri culturile de grâu și porumb ale oamenilor.

Pescuitul, însă e ocupația națională a Norvegienilor — am putea zice. O treime din populația țării e așezată pe țărmul cu fiorduri și pe insule, atrasă de apa oceanului cea bogată în pește. Fie iarna, fie vară — oamenii aceștia de pe țărm cu pescuitul se ocupă. Și cei din lăuntrul țării se ocupă cu prinderea peștelui: am spus că Norvegia e semănată cu lacuri și râuri la tot pasul. Vara, când țăranul e la coasă sau secere, îl vezi, la un moment dat, că lasă secerea sau coasa din mână și dă fuga până la râul sau lacul de alătura, spre a scoate undița (ori un alt fel de uneltă de pescuit) din apă. O mulțime de unelte de pescuit au Norvegienii.

Dar cel mai mult se ocupă cu prinderea peștelui locuitorii de pe țărm. Vara fiordurile sunt pline de bărci, cari se încrucișează în toate părțile, cu fel de fel de unelte de pescuit, pescuind tot soiul de pești. Pe țărmul acesta și pe insula din lungul lui s'a adunat mai mult de o treime din populație Norvegiană. Iarna, deasemenea, pescuitul nu conținește: se sparge gheața fiordului și se prinde peștele pe *copcile* care se fac în gheață.

De pe tot țărmul norvegian, însă, ca și din interiorul Norvegiei, pleacă — iarna — vreo 30000 de pescari spre insulele Lofodden din partea de NW a țării. Aci e unul din locurile cele mai bogate în pește de pe tot pământul. Din Ianuarie și până în Aprilie insulele și apele sunt pline de pescari, de bărci și de vase — din cele cu pânze maicuseamă.

Viața de pescar a norvegianului e minunat înfățișată într'o carte a scriitorului Johan Bojer: *Ultimul Viking*. Cine vrea să citească un roman cu adevărat interesant, cu adevărat bine scris și palpitând de viață la fiecare pagină și în fiecare rând, acela să citească *Ultimul Viking*, unde va găsi expusă viața pescarului norvegian — de mic copil și până la adânci

bătrânețe — cu toate nădejtile, durerile, bucuriile și cu tot sbuciumul ei. În luna Ianuarie pornesc vasele cu pânză, încărcate cu oameni, de pe tot țărmul Norvegiei spre arhipelagul Lofodden, unde — cum am spus — se găsește peste ca în puține alte locuri de pe fața pământului. În porturile de plecare se adună toată lumea din împrejurimi, ca să petreacă pe aceia cari se vor întoarce pe la mijlocul lunii Aprilie. Și pornesc, astfel, pescari de toate vârstele: unii pleacă poate pentru a șazecea oară în viață lor, alții — copii de 10—12 — pentru prima dată. Ajung, apoi, la Lofodden: unii după o zi — două de drum alții abea după o săptămână eri două. Și acolo, la Lofodden, îi așteaptă peste trei luni de muncă încordată, zi și noapte. Se întâmplă uneori că e numai furtună și vreme rea. tot timpul — și desnădejdea îi cuprinde pe bieții oameni. Alteori, după ce încarcă vasul cu pește (se pescuiesc câte 7 — 8 mii de bucăți într'o singură zi, uneori) se întâmplă că vine furtuna și omul pierde tot câștigul într'o clipă, cu vas cu tot. Câte odată nu e peste de loc — *nu vine peștele*, cum se spune — și asta se întâmplă de multe ori... atunci pescarii așteaptă și se roagă, cu ochii și gândul la mare, așa cum așteaptă și se roagă plugarul român cu ochii la cer, când nu mai vine ploaia să răcorească țarina cea însetată. Durere — și desnădejde, și atunci. Când e peste mult, însă, și e timp frumos și bun de pescuit, atunci se întâmplă că unii pescari, din săraci prăpădiți ce erau se văd oameni cu stare numai în câteva săptămâni. — Sărbătoarea se duc la bisericile mici ale insulelor acela, ascultă slujba — după care se întorc la colibe, unde dorm neîntrerupt aproape 20 de ceasuri (de se odihnesc). A doua zi munca cea grea și istovitoare începe din nou. Peștele îl vând chiar acolo pe loc, la negustori anume — cari vin cu vapoare mari,

de încărcat peștele. Acolo, acasă, în colibe sărace de pe țărm, femeia și copiii pescarului așteaptă scrisori și *mandat de bani* dela cei duși de acasă. Și mereu bucurie pe nevastă și copiii, când vine veste că la primărie le-a sosit *mandat* dela tata. — dovadă că-i merge bine acestuia, acolo, la Lofodden...

Și fiindcă vorbirăm de călătoriile astea, lungi și de mare durată, la Lofodden, să spunem câteva cuvinte și despre emigrările temporale, ale țăranilor norvegieni în America. După cum mulți din aceștia se duc la Lofodden pentru câteva luni, așa pornesc unii — mânați de lipsuri și de sărăcie — spre America, dar nu pentru câteva luni, numai, ci pentru cel puțin doi sau trei ani. Cum am spus, se duc în America — cu gând să câștige acolo bani și să se întorcă, apoi, iar în Norvegia, între ai lor. Sunt și din acei cari nu se mai întorc niciodată, firește — dar cei mai mulți, după ce adună bani cât le trebuie ca să-și facă o casă bună, să-și cumpere o bucată de pământ și să-și facă o luntre ori un vas din cele mici, cu pânză, pentru prins pește, — se înnașă în Norvegia, lăcrămând de bucurie când, de pe vapor, văd dela mare depărtare pământul părintesc ridicându-se ca un zid din apele oceanului. Cei plecați în America, scriu mereu de acolo părinților și rudelor, sfătuindu-i să poarte grijă de casă și de toate și trimițându-le din când când câte o sumă de oani — întocmai cum fac și cei duși la Lofodden. Nu putem să nu pomenim aici că unul din Norvegienii duși în America a făcut timp de 20 de ani pe poștașul Statelor — Unite între orașul San-Francisco de pe coasta Oc. Pacific și țara de dincoace de Munții Stâncoși. Douăzeci de ani, neîntrerupt, singur, cu patinele și skiurile, norvegianul acesta a trecut mereu peste șirul lat, înalt și prăpăstios al munților stâncoși, — cu sacul de corespondență în spate. Aproape că nu-ți vine să

crezi că lucrul acesta l-a făcut un om, unul din semenii noștri. E un exemplu viu de ceea ce este și de ceea ce poate face un norvegian. Strașnică nație, alese calități!

Avuția națională a Norvegiei, însă, rămâne tot peștele. Exploatarea mării — cum se spune — iată industria lor națională. „Dela un capăt la altul al Norvegiei apusene (în lungul țarmului), toată lumea trăește numai *pentru* pește și prin pește; și, marinarilor și pescarilor de meserie, vin să li-se adauge, în anotimpul cel mai prielnic pentru pescuit, un contingent puternic de Finezi, de Laponi și de agricultori norvegieni cari-și părăsesc pentru o bucată de vreme țarinele și vitele, spre a se aprovizionă cu pește proaspăt și afumat în micile orașe de pe țarm, ca și în preajma micilor grupe de colibe și case de pe insule, nu se vad decât bărci care intră și ies. Peste tot, în porturi, vezi movile de pește proaspăt descărcat — sau alții goliți de măruntaie și întinși la soare, să se usuce. În partea de miazănoapte a Norvegiei, unde nutreț se găsește puțin, până și animalele mănâncă pește: trei luni din an vitele sunt hrănite cu căpățâni de pește, fierte cu puțină iarbă“. Sunt zeci și sute neamurile de pește, pe care le prinje Norvegianul. Nu trebuie să uităm că Norvegia mai vinde și la străini o mare cantitate de pește (o sută de milioane de coroane venit anual). Norvegienii, mai ales cei din insule și de pe țarm au ajuns cu toți un fel de oameni ai mării. Flota lor comercială are 3600 de vase și este a cincea din toată lumea — după cele ale Angliei, Statelor Unite, Franței și Japoniei. Iar vasele astea nu transportă numai mărfuri norvegiene ci sunt închiriate și la străini așa că și de pe urma acestei căraușii pe mare Norvegienii câștigă alte o sută milioane de coroane pe fiecare an.

Importul norvegian întrece exportul aproape de două ori. Așa dar, Norvegienii vând mai puțin

decât ceea ce cumpără. Balanța, totuș, se pleacă tot în favoarea Norvegiei, dacă ținem seama de veniturile mari pe care le are ea de pe urma închirierii vaselor de transport ca și de pe urma turiștilor cari varsă în fiecare an mari sume de bani în bugetul norvegian. Cu fiordurile lor, ca și cu nopțile cu soare de care am vorbit mai înainte, Norvegienii au ajuns să se ia la întrecere cu Elvețienii — în ceea ce privește numărul excuisioniștilor care-i vizitează, ca și în privința sumelor de bani pe care aceștia le lasă în țara lor.

O treime din populația Norvegiei am văzut că trăește în insule și în lungul țărmului. Restul, trăesc în ferme risipite în tot lungul și latul țării, acolo sus — în mijlocul pădurilor și în preajma zăpezilor veșnice. Au și 64 de localități cărora lumea le spune orașe, și care sunt, cele mai multe (57), așezate pe țărm; abea 6 din ele, însă, dacă pot fi numite cu adevărat orașe. Restul, sunt mici și neînsemnate — iar 3 din ele n'au măcar nici câte o mie de locuitori. Ușă că Norvegianul adevărat *e țaran*, — e fiu al naturii mărețe, în mijlocul căreia trăește. Fiecare insulă, fiecă colț al țărmului, fiecă munte și pădure, — tot și toate sunt cu deamănuntul cunoscute de om. De fiecare din acestea se leagă câte o legendă sau poveste cu uriași și zâne cu eroi și fapte războinice. Toate florile iarăș, toate plantele — și aproape toți copacii — își au, deasemenea, povestea lor. Norvegia e și o țară de povești frumoase, pline de isprăvi vitejești, apucate din bătrâni de demult și păstrate din gură în gură până în vremea noastră.

Scoala și biserica. Cum am spus, norvegienii sunt oameni religioși și țin pe preot în mare stimă și respect, cum țin, de altfel, religia lor întregă, și biserica, cu toate ale ei. Pe preot îl plătesc țarării singuri, cu bani și cu dijmă din bucate. Nicio-dată n'ai să afli un țaran întârziat cu plata datoriei

către preot, iar Duminica și sărbătoarea drumurile spre biserici sunt toate pline de lume. În biserică se păstrează o liniște de mormânt, iar la cor toată lumea se pricepe să cânte. Câte o psaltire sau câte o carte de rugăciune trebuie să găsești în fiecă casă. Iar când un bărbat sau un tânăr norvegian pleacă de acasă pentru mai multe luni, la pescuit, sau emigrează în America, — el găsește totdeauna la desfacerea bagajului, între lucrurile lui, și câte o biblie sau o carte de rugăciuni pe care mama i-a pus-o când i-a făcut pregătirile de drum.

Copiii norvegienilor sburdă toată vremea pe afară, în aer liber, păzind cirezile și turmele la munte, sau purtând grijă de casă și ogradă, în lipsa părinților. Pentrucă Școala, în Norvegia, nu se face decât iarna. Iar școlile și învățătorii nu sunt ca la noi. Nefiind sate ca la noi, ci ferme risipite ici și colo câte una, copiii n'au cum să se adune, mulți la aceeași școală. Deaceea cartea, în Norvegia, se face și se învață *altfel*. Acolo avem învățătorii așa numiți *ambulanți* sau drumeți. Ei poartă dăsağa cu cărți în spate, poposind pentru câteva săptămâni la câte o fermă mai cu vază. Stăpânul fermei dă învățătorului masă și odaie de locuit, tot timpul cât aceasta rămâne la el. Și în tot acest timp învățătorul face, zilnic, carte temeinică, cu copiii fermei aceleia și ai fermelor celor mai apropiate. Asta ține câteva săptămâni, după care învățătorul pleacă la altă fermă, cu alt popas, la învățat alți copii. Și așa se face carte în școala primară din Norvegia: cu învățători ambulanți și numai timp de 12 săptămâni, cât ține iarna. Religia, însă, nu o învață cu învățătorul, ci cu preotul bisericii din apropiere, la care se duc copiii în fiecă Duminică după masă, ca la școală. Trei luni, deci, de carte. Incolo, joacă și treabă în aer liber. Da ce școală o mai fi și asta, vor zice unii! Și ce carte să înveți în trei luni de zile! Nici n'ai

măcar ce uita în celelalte nouă. Cu toate acestea școala primară norvegiană săvârșește minunea că micii norvegieni nu uită aproape nimic din câte au învățat. Nouă ne vine greu să credem lucrul acesta, pentrucă judecăm după cele ce știu că se fac, în chipul în care se fac, la noi. Copiii norvegieni învață cu mare sârguință în timpul cât ține școala; au, după aceea, inspecții dese și li-se pretind examene grele la sfârșit. Iar când nu-i învață carte învățătorul, îi mai învață și părinții. Și iarăș nu trebuie să uităm că, în Norvegia, chiar oamenii în vârstă învață carte în timpul iernii. Am spus că iarna mulți pornesc spre Lofodden, la miez-noapte, cu vasul pe mare — să prindă pește, să-l vândă acolo pe loc la negustori anume, și să adune bani pentru trebuințele de acasă. (ei rămași acasă se ocupă cu vânatoarea și, mai ales, cu tăiatul și lucratul lemnului. Fac, apoi, diferite unelte trebuitoare pentru vara care vine: căruțe sănii, etc.

Niciodată nu stau degeaba, — pentrucă, în vremea ce le rămâne fără ocupație cu brațele, fac — cum am spus — școală, învață carte. Duminica și sârbătoarea, doar, de se mai odihnesc. Dar și atunci se duc, de dimineață, la biserică — îmbrăcați în straiele cele mai frumoase și mai curate pe care le au, — iar după amiază stau în casă, glumind și jucându-se cu copiii.

Încăodată, — minunată nație, norvegienii! Alcool aproape că nu bea *nimeni* la ei — și *toți* știu scrie și citi. Fiecare norvegian e un cetățean conștient de drepturile și datoriile sale și dacă fiecare din ei ține să ia parte cu cugetul și sufletul lui, la facerea legilor, apoi — după ce aceste legi au fost făcute, nu mai e nevoie de nicio constrângere pentru respectul și aplicarea strictă a acestora. Toți le respectă, toți le aplică — și, mai mult, cu toții veghează la aplicarea lor din partea tuturor, fără nici un îndemn sau constrângere din partea autorităților.

- No. 11. Creșterea porcilor de *A. Oescu*.
 " 12. Viermii de mătasă de *T. A. Bădărău*.
 " 13. Ofița sau tuberculoza de *Dr. E. Gheorghiu*.
 " 14. Peștagra de prof. *V. Babeș*.
 " 15. Alegerea semințelor de *C. Lăcrișianu*.
 " 16. Creșterea păsărilor de prof. *C. Moțaș*.
 " 17. Rătăcirii bolșeviste de *Maior I. Mihai*.
 " 18. O stupină dintr'un roi de *N. Nicolaescu*.
 " 19. Cum se întemeiază o vie de *D. M. Cădere*.
 " 20. Răsadnița și plantele din răsad de *V. Sadoveanu*.
 " 21. Lehuzia de *Dr. E. Gheorghiu*.
 " 22. Meșteșugul vopsitului cu burueni de *Art. Gorovei*.
 " 23. Cum orbim de *I. Glăvan*.
 " 24. Păstrarea cărnei de porc de *G. Gheorghiu*.
 " 25. Calul de prof. *E. Udrișchi*.
 " 26. Dectorul în casă de *Dr. O. Apostol*.
 " 27. Cum trebuie să ne hrănim de *E. Severin*.
 " 28. Lămurirea legii dărilor de *Iuliu Pascu*.
 " 29. Beția de *Dr. Emil Gheorghiu*.
 " 30. Lămurirea Constituției de *Arlur Gorovei*.
 " 31. Boale parazitare la animale, care trec la om de *C. Moțaș*.
 " 32. Folosiște nesocotite în gospodărie de *I. Simionescu*.
 " 33. Mama și copilul, de *Dr. M. Manicatu*.
 " 34. Indrumări spre sănătate, de *Dr. I. Bordea*.
 " 35. Despre hrană, de *Dr. I. Bordea*.
 " 36. Omul și societatea de *Al. Giuglea*.
 " 37. Eucătăria sâtenței de *Maria Gen. Dobrescu*.
 " 38. Ștecla de Zahăr de *C. Lăcrișianu*.
 " 39. Ingrășarea pământului de *I. M. Dobrescu*.
 " 40. Friguri de baltă de *Dr. T. Dumitrescu*.
 " 41. Banul de *A. Giuglea*.
 " 42. Sfaturi practice de *Ing. A. Schorr*.
 " 43. Lămurirea Calendarului de *A. Giuglea*.
 " 44. Conjuclivita granuloasă de *Dr. I. Glăvan*.
 " 45. Burueni de leac de *A. Volanschi*.
 " 46. Sfaturi casnice de *Maica Raluca*.
 " 47. Cultura tomatelor de *I. Isvoranu*.
 " 48. Rețete pentru gospodine de *Maica Raluca*.
 " 49. Lingoarea de *Dr. T. Dumitrescu*.
 " 50. Blenoragia sau sculamentul de *Dr. N. Ioan*.
 " 51. Practica agricolă de *A. Bejenariu*.
 " 52. Apa de băut de *Dr. I. Bălțeanu*.
 " 53. Tifosul Exantematic de *Dr. Tudor Dumitrescu*.
 " 54. Boalele animalelor de *I. Popu-Câmpeanu*.
 " 55. Lucrări din pănușile de porumb de *Titus G. Minea*.
 " 56. Cartoful de *I. Popu-Câmpeanu*.
 " 57. Cum să trăim de *Dr. F. Crânfela*.
 " 58. Lucrări din paie și sorg de *Titus G. Minea*.

Seria C. „Din lumea largă“.

- No. 1. Ucraina de *G. Năstase*.
 " 2. Cehoslovacia de *I. Simionescu*.
 " 3. Munții Apuseni de *M. David*.
 " 4. Finlanda de *I. Simionescu*.
 " 5. Bucovina de *I. Simionescu*.
 " 6. Basarabia de *G. Năstase*.
 " 7. Dobrogea de *C. Brătescu*.
 " 8. În spre polul sud de *I. Simionescu*.

- No. 9. Olanda de *Ap. D. Culea*.
 „ 10. Viața în adâncul mărilor de *C. Motaș*.
 „ 11. —12. A. Șaguna de *I. Lupaș*.
 „ 13. Către Everest de *I. Simionescu*.
 „ 14. Români de peste Nistru de *V. Harea*.
 „ 15. Ardealul de *I. Simionescu*.
 „ 16. Lituania de *G. Năstase*.
 „ 17. Câmpia Transilvaniei de *Ion Popu-Câmpeanu*.
 „ 18. Moldova de *I. Simionescu*.
 „ 19. Români din Ungaria de *I. Georgescu*.
 „ 20. Jud. Turda-Arieș de *I. Mureșeanu*.
 „ 21. Țara Hațegului de *Gavril Todica*.
 „ 22. Sp. C. Haret de *I. Simionescu*.
 „ 23. Danemarca de *Magda D. Nicolaescu*.
 „ 24. N. Milescu în China de *I. Simionescu*.
 „ 25. Cetățile moldovenești de pe Nistru de *Apostol D. Culea*.
 „ 26. Români din Bulgaria de *Em. Bucuța*.
 „ 27. Valea Jiului din Ardeal de *P. Hossu-Longin*.
 „ 28. Țara Bârsei de *N. Orghiaan*.
 „ 29. Vechiul ținut al Sucevei de *V. Ciurea*.
 „ 30. Macedo-Români de *Tache Papahagi*.
 „ 31. Români din Banatul Jugoslav de *Pr. Bizerea*.
 „ 32. Coasta de Azur de *I. Simionescu*.
 „ 33. Elveția de *Traian G. Zaharia*.
 „ 34. Maramureșul de *Gh. Vornicu*.
 „ 35. Austria de *I. Simionescu*.
 „ 36. Belgia de *Traian Gh. Zaharia*.
 „ 37. Afganistanul de *I. Simionescu*.
 „ 38. Anastasia Șaguna de *Dr. I. Lupaș*.
 „ 39. Blajul de *Alexandru Lupeanu-Melin*.
 „ 40. Marea Neagră de *Dr. I. Lepși*.
 „ 41. Pe urmele lui Robinson Crusoe de *I. Simionescu*.
 „ 42. Din Norvegia de *I. Conea*.

Seria D. „Știință aplicată“

- No. 1. Fabricarea săpunului de *A. Schorr*.
 „ 2. Motorul Diesel de *Ing. Casetti*.
 „ 3. Industria Parfumului de *E. Severin*.
 „ 4.—5. Aerul lichid de *Ilie Matei*.
 „ 6. Industria Azotului de *L. Calon*.
 „ 7.—9. Locomotiva de *Ing. Casetti*.
 „ 10. Aeroplanul de *Dr. V. Anastasia*.
 „ 11. Baloane și dirijabile de *C. Mihăilescu*.
 „ 12. Betonul armat de *Ing. N. Ganea*.
 „ 13. Gări și trenuri de *G. Șiadbei*.
 „ 14. Instalarea unei sonerii electrice de *Stel. G. Ionescu*.
 „ 15. Aparat de Radiofonie de *Căpt. M. Zapan*.
 „ 16. Tiparul de *V. Romanescu*.
 „ 17. Ce se scoate din cărbuni de *C. V. Gheorghiu*.
 „ 18. Industria materiilor colorante de *G. A. Florea*.
 „ 19. Fotografia de *Căpt. M. Zapan*.
 „ 20. Industria zahărului de *G. I. Baboianu*.
 „ 21. Șase montaje de radio de *Căpt. M. Zapan*.
 „ 22. Cinematografia de *Căpt. M. Zapan*.
 „ 23. Automobilul de Căpit. de aviație *M. Pantazi*.
 „ 24. Fabricarea sticlei de *G. A. Florea*.
 „ 25. Gazele otrăvitoare de *Căpt. M. Zapan*.
 „ 26. Impăierea păsărilor de *N. C. Panescu*